

AT BESKYTTE DET MULIGE ER DET BEDSTE FOR AT SKABE FREMTID

En anmeldelse af Francois Jacobs "Mulighedernes spil; om det levendes mangfoldighed. Forlaget Hekla. 110 kr. 140 sider. København 1985. Oversat af Per Aage Brandt fra fransk efter "Le jeu des possibles". Fayard. Paris 19-81.

For ca. halvanden milliarder år siden skete der en begivenhed, som har præget det levendes videre forløb: sexualiteten blev til. Dens opkomst gjorde det nødvendigt for hver generation at udføre nye DNA sammensætninger, og dermed blev det levendes mangfoldighed udvidet: mulighederne fik større spillerum.

For ca. 20 år siden modtog Francois Jacob Nobelprisen i medicin sammen med Jacques Monod og André Lwoff. Francois Jacob er en af dem, som har betydet mest for den viden, vi i dag besidder om DNA molekylet, en viden, som er i færd med at revolutionere historien, thi mennesket er nu blevet i stand til at gribe ind i de genetiske koder, dvs. i DNA molekylerne. Denne indgriben kan lige såvel udvide som indskrænke det levendes muligheder.

Takket være bioteknikkernes fremvælde vil det sandsynligvis blive muligt i den nærmeste fremtid at forbedre proteinproduktionen i Den tredje Verden, at bekæmpe forureningen ved hjælp af bakterier, samt at afsondre de gener, som er ansvarlige for arvelige abnormiteter.

Men samtidig bliver det muligt for en art ved vilje at gribe ind i dens evolution, og dermed bliver menneskene stillet over for den mest alvorlige stillingtagen nogensinde: Hvordan skal vi be-

herske denne mulige indgriben i menneskenes skæbne, i menneskets genom, dvs. i det genetiske arvanlæg?

Francois Jacob gør opmærksom på, at "mangfoldigheden er en måde at imødegå det mulige på. Den fungerer som en art forsikring mod fremtidens omskiftelser. Og en af de dybest liggende og mest almengyldige tendenser i alt levende er at skue fremad, at 'skabe fremtid'.

Jacob understreger, at forskellen, "denne uendelige kombinatorik som gør enhver af os til et unikum, kan ikke overvurderes. Det er den alene, der skaber artens rigdom og giver den dens potentiale." Det gælder derfor om at sørge for at bevare mangfoldigheden, uensartetheden for "at beskytte det mulige" som Michel Serres ville sige. (MS: Genese, Sjakalen forlag.).

"Hos menneskene forstærkes den naturlige forskellighed yderligere ved den kulturelle forskellighed og mangfoldighed, som tillader menneskeheden at tilpasse sig skiftende livsbetingelser og desto bedre at udnytte denne verdens ressourcer."

I disse årtier er denne brogethed truet. For hver dag der går, formindskes den kulturelle mangfoldighed på kloden. Og nu vil kloning gøre det muligt at bryde med det unikke i hver af os.

Nogle vil måske ønske, at deres børn ikke blot skal være fri for arvesygdomme, men udstyret med det, de tror, er de bedste, tilgængelige gener. Imidlertid kan de samme gener vise sig at være de værste i andre sammenhænge, og det er som sagt mangfoldigheden af gener, som sikrer artens overlevelsesmulighed. "Hvis vi alle udviste den samme følsomhed over for et virus, kunne menneskeheden som helhed udslættes ved en eneste epidemi. Vi er $4\frac{1}{2}$ milli-

ard om at imødegå de mulige farer", minder Francois Jacob os om. Jo mere ens vi bliver såvel artsmæssigt som kulturelt, jo mere udsatte bliver vi. For at bevare livet i samfundet og i arten skal vi pleje mangfoldigheden, beskytte det mulige, og som Jacob udtrykker det: "Vi må anvende vor fantasi bedre(, den) udfolder for vore øjne et uophørligt fornyet billede af det mulige. Og det er dette billede, vi til stadighed konfronterer alt, hvad vi frygter og hvad vi håber, med".

Og vi kan ikke overlade vort ansvar til hverken skæbne eller videnskab, thi Sandheden findes lige så lidt som den entydige determinisme; som Jacob udtrykker det: "Videnskabens dyrkere har for længst opgivet forestillingen om en sidste urørlig sandhed, det nøjagtige billede af en "virkelighed", som ved næste gadehjørne stod og ventede på at blive afsløret og åbenbaret. De ved nu, at de må nøjes med delvise og foreløbige sandheder." "Her i slutningen af det 20. århundrede burde det være klart for enhver, at intet system vil kunne forklare verden i alle henseender og i alle detaljer. At have bidraget til at kassere forestillingen om en urørlig og evig sandhed er måske ikke den ringeste af de bedrifter, den videnskabelige tænkemåde kan påberåbe sig", thi intet er farligere end overbevisningen om at have sandheden på sin side.

I professor Francois Jacobs dybsindige men samtidig poetiske og letlæste bog, som er udmærket oversat af Per Aage Brandt, finder man afgørende videnskabelige overvejelser om rationaliteten, determinismen, vor arts forhold til naturen, etikken, forholdet mellem det medfødte og det lærte, om tiden og fremtiden. Kort sagt: man finder der en betydelig del af den viden, som folkeskolen og gymnasierne burde formidle, siden det i dag ikke kun er edb, som

er på spil, men vore muligheder.

Dominique Bouchet

